

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการยุบพรรคการเมือง ศึกษาเฉพาะกรณี พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2560¹

นัตรกมล มงคล²

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมาย เกี่ยวกับการยุบพรรคการเมือง ศึกษาเฉพาะกรณี
พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2560 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง หลักการ
แนวคิดเกี่ยวกับการยุบพรรคการเมือง มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการยุบพรรคการเมือง ตลอดจนปัญหา
เกี่ยวกับกฎหมายการยุบพรรคการเมืองและอุปสรรคในการ บังคับใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า
ด้วยพรรคการเมืองโดยศึกษาวิเคราะห์ถึงความไม่สอดคล้องระหว่างการให้เสรีภาพในการจัดตั้งพรรค
การเมืองตามรัฐธรรมนูญ และการจำกัดเสรีภาพโดยการยุบพรรคการเมือง อันส่งผลกระทบต่อการพัฒนาระบอบ
ประชาธิปไตย ที่ถือว่าพรรคการเมืองเป็นกลไกสำคัญในกิจกรรมทางการเมือง เป็นส่วนสำคัญของการที่
ประชาชนจะเลือกตั้ง และมีส่วนร่วมทางการเมืองเพราะนอกจากพรรคการเมืองจะทำให้การเลือกตั้งบรรลุ
จุดมุ่งหมาย กล่าวคือ การได้ผู้แทนไปทำหน้าที่ในองค์กรของรัฐแทนประชาชนและอยู่ในฐานะที่เป็นตัวนำ
ความคิดเห็นและข้อเรียกร้องจากประชาชนไปสู่องค์กรผู้ถืออำนาจพรรคการเมือง ยังมีการโฆษณาแนวคิด
การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของสังคมจากความสำคัญดังกล่าวในระบอบประชาธิปไตย จึงถือว่าพรรคการเมือง
เป็นพลังทางการเมืองอันสำคัญที่ขาดไม่ได้ การที่กฎหมายบัญญัติถึงการกระทำผิดที่เล็กน้อยของพรรค
การเมืองทั้งในเรื่องการดำเนินกิจการ หรือในเรื่องของรายได้ของพรรคการเมือง หรือการกระทำของบุคคล
ใดบุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งมาเป็นเหตุให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการสั่งยุบพรรค
การเมืองได้ จึงมีลักษณะที่เป็นการทำลายประชาธิปไตย เพราะพรรคการเมืองถือว่าเป็นนิติบุคคลแยก
ต่างหากจากสมาชิกพรรคการเมือง แต่กลับได้รับผลกระทบจากการที่สมาชิกคนใดคนหนึ่งในพรรค
การเมืองหรือกลุ่มบุคคลใดกลุ่มบุคคลหนึ่งที่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งพรรคการเมืองกระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติ
ของกฎหมาย ที่ถึงขั้นยุบพรรคการเมืองเป็นการทำลายเจตจำนงของประชาชนผู้เป็นสมาชิกพรรคการเมือง
หรือสนับสนุนพรรคการเมือง เพราะในความเป็นจริงของสังคมขนาดใหญ่ที่เป็นประชาธิปไตยเช่นนี้

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการยุบพรรคการเมือง ศึกษาเฉพาะ
กรณีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2560 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ
รองศาสตราจารย์ ดร.พันธ์เทพ วิฑิตอนันต์ และคณะกรรมการสอบ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คนพร จิตต์จริงเกียรติ และ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนทิชา กักคิลง

²นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

เจตจำนงร่วมของประชาชนสามารถแสดงออกมาได้โดยก็โดยผ่านพรรคการเมืองในฐานะที่เป็นหน่วยการเมืองที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่เท่านั้น³

จากการศึกษาทำให้พบว่า บทบัญญัติกฎหมายพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2560 ในส่วนมาตรา 92 มีประเด็นปัญหาหลายประการ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ประเด็นปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการยุบพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 ประเด็นทางกฎหมายเกี่ยวกับกรณีฝ่าฝืนการดำเนินการของพรรคการเมือง ซึ่งเป็นกรณีที่พรรคการเมืองไม่ได้ปฏิบัติตามแนวทางที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น พรรคการเมืองดำเนินการในลักษณะแสวงหากำไร หรือพรรคการเมืองยอมให้บุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่สมาชิกพรรคการเมืองกระทำการควบคุม ครอบงำหรือชี้นำกิจกรรมของพรรคการเมืองในลักษณะที่ทำให้พรรคการเมืองนั้นขาดความเป็นอิสระ ทั้งนี้ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม หรือการที่พรรคการเมืองหรือผู้ใดเสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมเพื่อจูงใจบุคคลหนึ่งบุคคลใดให้เข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง หรือการจัดตั้งพรรคการเมืองหรือตัวแทนออกาณาจักร หรือเป็นกรณีที่พรรคการเมือง ผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมืองและสมาชิกได้รับบริจาคจากผู้ใดเพื่อลี้ภัย หรือสนับสนุนการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศหรือราชการแผ่นดิน หรือกรณี ห้ามพรรคการเมืองหรือผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมืองกระทำการหรือส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ใดกระทำการอันเป็นการก่อกวนหรือคุกคามความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือกระทำการอันอาจเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ของประเทศ หรือ ห้ามพรรคการเมืองสมาชิกหรือผู้ใด เรียก รับ หรือยอมจะรับเงินทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากผู้ใดเพื่อให้พวกนั้นหรือบุคคลอื่น ได้รับแต่งตั้งหรือสัญญาว่าจะได้รับแต่งตั้งหรือเพราะเหตุที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือตำแหน่งในทางการบริหารราชการแผ่นดินในหน่วยงานรัฐ เห็นได้ว่าบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวที่กำหนดไว้เป็นเรื่องที่ไม่ได้มีความร้ายแรงที่จะสามารถเป็นหนึ่งในสาเหตุที่ยุบพรรคการเมืองได้ ทั้งนี้ในการฝ่าฝืนการดำเนินการของพรรคการเมือง ทั้งนี้ในมาตรา 92 (3) บางส่วนเป็นการกำหนดการกระทำของบุคคลเพียงคนเดียว หรือคณะบุคคลเพียงกลุ่มเดียวภายในพรรคการเมืองที่กระทำการฝ่าฝืนแต่บทลงโทษของการฝ่าฝืนดังกล่าวกลับไปกระทบพรรคการเมืองซึ่งแตกต่างหากกับสมาชิกพรรคการเมืองอันไม่มีความสอดคล้องกันระหว่างการกระทำและบทลงโทษ เนื่องจากพรรคการเมืองถือกำเนิดจากเสรีภาพในการรวมกลุ่มกันจัดตั้ง ทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติรับรองไว้ ความเป็นว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองตามวิถีทางปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามที่กฎหมายบัญญัติโดยเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญคือพรรคการเมืองต้องยุบพรรคการเมืองโดยยาก การที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองกำหนดเหตุแห่งการ

³ สมคิด เลิศไพฑูรย์, การยุบพรรคการเมืองในประเทศไทย : หนังสือที่ระลึก 68 ปี รองศาสตราจารย์นรินทร์ เศรษฐบุตร, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2552), หน้า 227.

ยุบพรรคการเมือง ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การกระทำอันทำให้บุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่สมาชิกกระทำการเป็นการ
ควบคุม การจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองนอกราชอาณาจักร การรับบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด
โดยรู้หรือควรรู้ว่าได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีแหล่งที่มาที่ไม่ชอบด้วย
กฎหมาย เป็นต้น ซึ่งเป็นการกำหนดรายละเอียดที่มากเกินไปจนจำเป็นแห่งกรณี ทำให้เกิดความไม่
สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ⁴ ที่ต้องการให้พรรคการเมืองนั้นสามารถเปิดเผยและตรวจสอบได้
โดยการ เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในการกำหนดนโยบายและส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง
และกำหนดมาตรการให้สามารถดำเนินการโดยอิสระไม่ถูกครอบงำหรือชี้นำโดยบุคคลซึ่งมิได้เป็นสมาชิก
ของพรรคการเมืองนั้น รวมทั้งมาตรการกำกับดูแลมิให้สมาชิกของพรรคการเมืองกระทำการฝ่าฝืนหรือไม่
ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง โดยที่เหตุผลในการสนับสนุนการยุบพรรคการเมืองในระบบการ
ปกครองประชาธิปไตย มาจากหลักการที่ว่าประชาธิปไตยป้องกันตนเอง เป็นหลักการพื้นฐานของระบอบ
ประชาธิปไตย คือ การยึดมั่นในพหุนิยมทางการเมือง (political pluralism) ประชาธิปไตยต้องยอมรับความ
คิดเห็นอันแตกต่างหลากหลาย แต่ในขณะเดียวกัน แนวคิดบางแนวคิดเป็นปฏิปักษ์กับประชาธิปไตย เช่น
แนวคิดส่งเสริมชาตินิยมแบบสุดโต่งไม่ยอมรับหลักความเสมอภาคเหยียดเชื้อชาติ ปฏิเสธศักดิ์ศรีความเป็น
มนุษย์ไม่รับฟังความเห็นต่าง หากปล่อยให้ความคิดเหล่านี้แพร่หลายออกไปแล้วจะกลายเป็นอาวุธที่ฆ่า
ระบอบประชาธิปไตยเองแนวคิดเรื่องประชาธิปไตยป้องกันตนเองช่วยตอบคำถามถึงสถานการณ์ที่น่าอึดอัด
ใจดังกล่าว ประชาธิปไตยป้องกันตนเองยืนยันว่าประชาธิปไตยไม่จำเป็นต้องฆ่าตัวตาย ประชาธิปไตย
สามารถป้องกันตัวเองจากผู้ไม่หวังดีได้ แม้ว่าในระบบประชาธิปไตยจะมีการรับรองในเรื่องเสรีภาพการ
แสดงความเห็นต่าง แต่ไม่ได้หมายความว่าต้องยอมรับในความคิดเห็นหรือแนวคิดที่มีลักษณะอันเป็น
ปรปักษ์ต่อประชาธิปไตย อันจะส่งผลเป็นการทำลายล้างประชาธิปไตย ดังนั้น พรรคการเมืองถือเป็นองค์กร
สำคัญที่เป็นตัวกลางเชื่อมระหว่างประชาชนและรัฐและเป็นองค์กรที่ส่งเสริมการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตยให้มีความเข้มแข็ง ชุมพรรคการเมืองใดที่กระทำการล้มล้างการปกครองในระบบประชาธิปไตย
หรือกระทำการที่เป็นปรปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ พรรคการเมืองนั้นย่อมขาดคุณลักษณะในการเป็นพรรค
การเมืองจึงสมควรเป็นเหตุแห่งการยุบพรรคการเมืองได้ แต่ในส่วนของบริษัทนิติกรณ์ที่ฝ่าฝืนไม่ดำเนิน
กิจการตามที่กฎหมายกำหนดนั้น ไม่ได้ถึงขนาดที่เป็นการกระทำที่เป็นปรปักษ์หรือล้มล้างระบอบ
ประชาธิปไตย ในทางตรงกันข้ามกลับเป็นเพียงเรื่องเล็กน้อยเท่านั้น ดังนั้นการกำหนดในการฝ่าฝืน
บริษัทนิติกรณ์ดังกล่าวมาเป็นเหตุในการมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองจึงไม่สอดคล้องและไม่ได้สัดส่วนกันระหว่าง
การกระทำและผลที่ได้รับจากการกระทำที่ฝ่าฝืนดังกล่าว

⁴ สุรเดช ชมเกร็ดแก้ว “ปัญหาการยุบพรรคการเมืองที่กระทบต่อเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมือง” วิทยานิพนธ์
นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2551 หน้า 117.

⁵ เข้มทอง ต้นสกุลรุ่งเรือง, ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง
พ.ศ.2560, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, 2565), 36 – 37.

ประเด็นปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับรายได้ของพรรคการเมือง บทบัญญัตินี้มีเจตนารมณ์เพื่อไม่ให้พรรคการเมืองเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดอันทำให้พรรคการเมืองกลายเป็นผู้มีส่วนร่วมหรือสนับสนุนการกระทำความผิด และมีผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีผลต่อระบบพรรคการเมืองอันเป็นมาตรการที่สำคัญ เพื่อเสริมสร้างระบบพรรคการเมืองของประเทศไทยให้มีความโปร่งใสและมีเป็นที่น่าเชื่อถือของประชาชน แต่การที่กฎหมายบัญญัติว่า “รู้” หรือ “ควรรู้” เป็นกรณีที่เปิดโอกาสให้ศาลรัฐธรรมนูญตีความถึง เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ พรรคการเมือง หรือผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมืองรับไว้ และเนื่องจากเงินที่มีผู้บริจาค ให้พรรคการเมืองนั้น ในบางกรณีเป็นการยากที่จะตรวจสอบที่มาของเงินทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด โดยที่ไม่รู้ว่าเป็นสิ่งที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ก็ได้กำหนดห้ามมิให้พรรคการเมืองและผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมืองรับบริจาคเงิน ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีแหล่งที่มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือการที่พรรคการเมืองรับเงินสนับสนุนจากชาวต่างชาติ เพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมือง กรณีที่พรรคการเมือง รับบริจาคจากผู้ไม่มีสัญชาติไทยนั้น บุคคลผู้นั้นอาจมีสิทธิในพรรคการเมืองอย่างแท้จริง และบริจาคเพื่อต้องการสนับสนุนพรรคการเมืองโดยไม่มีเจตนาอื่นแอบแฝง ทั้งนี้การที่บทบัญญัติของกฎหมายกำหนดให้ลักษณะที่รวมถึงการกระทำของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมือง ที่กระทำการฝ่าฝืนในเรื่องรายได้ กล่าวคือ กระทำการรับบริจาคเงินหรือทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด ตามความในมาตรา 72 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2560 หรือรับเงินหรือทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดตามความในมาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2560 อันเป็นการกระทำของเพียงบุคคลเดียวหรือกลุ่มบุคคลเดียวที่ฝ่าฝืนแต่บทลงโทษกลับไปลงที่พรรคการเมืองซึ่งอาจไม่ได้มีส่วนรู้เห็นกับการกระทำความผิดกล่าวของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือของสมาชิกพรรคการเมือง

ประเด็นปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับถ้อยคำ และการตีความบทบัญญัติกฎหมาย การยุบพรรคการเมืองของประเทศสหพันธรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐเกาหลี และราชอาณาจักรสเปน พบว่าหลักการในการยุบพรรคการเมืองของทั้งสามประเทศนั้น มีลักษณะที่ว่า รัฐจะยุบพรรคการเมืองได้ต่อเมื่อเป็นกรณีที่มีเหตุร้ายแรงเท่านั้น กล่าวคือเป็นกรณีที่พรรคการเมืองนั้นมีอุดมการณ์ หรือนโยบายที่เป็นปฏิปักษ์ หรือขัดขวางการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หรือหลักการพื้นฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในราชอาณาจักรสเปน ที่เหตุแห่งการยุบพรรคการเมืองมิใช่เพียงแค่อุดมการณ์ที่มีลักษณะเป็นนามธรรมเท่านั้น แต่ต้องถึงขนาดที่ว่า พรรคการเมืองนั้นได้ “กระทำการ” ในลักษณะที่ขัดกับหลักการประชาธิปไตยที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมมีการกระทำเกิดขึ้น

พรรคการเมืองเป็นตัวแทนของผู้คนในสังคม และเป็นผู้กลั่นกรองความต้องการของประชาชน กล่าวคือเป็นการแสดงเจตนาของประชาชนให้เป็นแนวนโยบายทางการเมืองพรรคการเมืองจะต้องเป็นผู้สรรหาบุคลากรเข้าไปเสนอตัวให้ประชาชนเลือกเพื่อเป็นตัวแทนของตนเองในการเข้าไปบริหาร ประเทศตามกติกาเลือกตั้งแบบประชาธิปไตยแบบตัวแทนการพัฒนาการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จึงควบคู่

ไปกับการพัฒนาพรรคการเมือง กล่าวได้ว่า พรรคการเมือง คือกระจกสะท้อนถึงสภาพความมั่นคงในทางประชาธิปไตยนั้น ๆ ตลอดจนถึงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ โดยถือว่าพรรคการเมืองมีหน้าที่หลักคือเป็นตัวกลางเชื่อมความต้องการระหว่างประชาชนและอำนาจรัฐ เพราะพรรคการเมือง ถือได้ว่าเป็นสถาบันทางการเมือง (Political Institution) ที่สำคัญยิ่งในฐานะที่พาหนะ (Vehicle) ทำหน้าที่ขับเคลื่อน “วิถีชีวิตทางการเมือง” ของประเทศ อีกทั้งพรรคการเมืองยังทำหน้าที่หลักสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ “การเปลี่ยนตำแหน่งการบริหารประเทศอย่างสันติ” และมีอิทธิพลในการควบคุมบงการหรือโน้มน้าวให้รัฐบาลกำหนดแนวนโยบายของประเทศ โดยถือว่าพรรคการเมืองเป็นหัวใจสำคัญของระบบรัฐสภา เพราะฉะนั้นควรส่งเสริมให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็ง ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองโดยง่าย ให้พรรคการเมืองขนาดเล็กสามารถเกิดขึ้นและดำรงอยู่ต่อไปได้ จึงจะสอดคล้องกับการปกครองในระบบรัฐสภาที่มีพรรคการเมืองเป็นหัวใจสำคัญ⁶

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการยุบพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2560 ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับประเด็นปัญหาเรื่องกรณีไม่ดำเนินกิจการของพรรคการเมือง ผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรยกเลิกเหตุการณ์ยุบพรรคการเมืองในมาตรา 92 (3) เพราะเป็นเหตุอันไม่สมควร และเป็นการจำกัดเสรีภาพที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ทั้งในส่วนเรื่องของการดำเนินกิจการพรรคการเมือง และในเรื่องของรายได้พรรคการเมืองซึ่งเป็นประเด็นในกรณีเรื่องรายได้ของพรรคการเมือง เพราะเป็นเหตุที่ไม่มีความรุนแรง ถึงขั้นต้องยุบพรรคการเมือง ซึ่งจะเป็นการทำลายตัวกลางเชื่อมระหว่างประชาชนกับรัฐ โดยอาจเปลี่ยนแปลงบทลงโทษเกี่ยวกับการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองว่าให้ลงโทษแก่บุคคลซึ่งกระทำความผิดโดยตรงในการที่ต้องรับโทษอย่างแท้จริง เช่น ในเรื่องกรณีที่บุคคลภายนอกเข้าควบคุม ครอบงำ หรือชี้นำพรรคการเมืองหรือสมาชิกพรรคการเมือง เห็นว่าควรลงโทษกับบุคคลที่เข้าควบคุม ครอบงำ หรือชี้นำพรรคการเมืองซึ่งกระทำความผิด มิใช่ลงโทษพรรคการเมือง เป็นต้น ในการยุบพรรคการเมืองอาจมีประสิทธิภาพต่อเมื่อเป็นการคุ้มครองหลักการปกครองรูปแบบประชาธิปไตย หรือพรรคการเมืองที่มีการกระทำที่เป็นปฏิกิริยาต่อระบอบประชาธิปไตย การที่กฎหมายบัญญัติให้เหตุการณ์กระทำที่ไม่รุนแรง แต่บทลงโทษถึงขั้นยุบพรรคการเมืองซึ่งเป็นกรณีที่เกินสมควรจึงเกิดปัญหาเรื่องความไม่เป็นธรรมของพรรคการเมือง กฎหมายการยุบพรรคการเมืองเป็นเครื่องมือในการตอบโต้พรรคการเมืองฝ่ายตรงข้าม

ข้อเสนอแนะสำหรับปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการยุบพรรคการเมืองกรณีเกี่ยวกับการฝ่าฝืนรายได้พรรคการเมือง ผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรยกเลิกเหตุการณ์ฝ่าฝืนเรื่องรายได้พรรคการเมือง ถึงขั้นยุบพรรคการเมือง เป็นเปลี่ยนแปลงบทลงโทษจากการยุบพรรคซึ่งถือว่าเป็นโทษสถานหนัก หากเปรียบเทียบกับโทษทางอาญาที่บุคคลจักต้องรับตามกฎหมาย อาจถึงขั้นโทษประหารชีวิต เพราะเป็นการสิ้นสภาพการเป็นบุคคล

⁶ พัดนะ เรือนใจดี, กฎหมายว่าด้วยระบบพรรคการเมือง (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2564), (พิมพ์ครั้งที่ 2) หน้า 123.

เช่นเดียวกันกับพรรคการเมืองที่การยุบพรรคเป็นการทำให้พรรคการเมืองนั้นยุติความเป็นพรรคการเมืองไปตามผลของกฎหมาย โดยให้เปลี่ยนเป็นบทลงโทษทางอาญา เช่น โทษปรับ ให้พรรคการเมืองที่ดำเนินกิจการฝ่าฝืนต้องโทษปรับในอัตราอย่างสูง หรือลงโทษจำคุกผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่รับเงิน หรือทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่รู้ว่ามิใช่แหล่งที่มาที่ชอบด้วยกฎหมาย หรือแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายในส่วนที่กำหนดโทษลงกับพรรคการเมืองไปลงแก่บุคคลซึ่งกระทำการฝ่าฝืน หากเป็นกรณีที่พรรคการเมืองฝ่าฝืนในเรื่องของรายได้ ให้กำหนดโทษเป็นการปรับพรรคการเมืองในอัตราห้าเท่าของจำนวนเงินรายได้หรือทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่ได้มาไม่ชอบ และอาจเพิ่มเติมลงโทษผู้บริหารพรรคการเมืองประกอบด้วย เพื่อป้องกันการฝ่าฝืน หรือในกรณีที่เป็นการกระทำของสมาชิกพรรคการเมืองซึ่งเป็นบุคคลแยกต่างหากกับพรรคการเมือง อาจลงโทษปรับเช่นกันแต่อัตราอาจจะต่ำกว่าอัตราที่กำหนดไว้สำหรับพรรคการเมือง และอาจกำหนดโทษจำคุกประกอบด้วยเพื่อเป็นการยับยั้งการกระทำที่ฝ่าฝืนของสมาชิกพรรคการเมือง

ข้อเสนอแนะสำหรับประเด็นปัญหาเรื่องบทบัญญัติของกฎหมายและการตีความ ผู้เขียนเห็นว่า ควรบัญญัติถ้อยคำในกฎหมายในมีความชัดเจนว่า การรับบริจาค มีหมายถึงในลักษณะใด เช่นการรับบริจาค หมายถึง การได้มาจากกรณีที่ผู้บริจacksonเงินที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งมีความหมายว่าต้องมีการกระทำความผิดอยู่ก่อนแล้ว และพรรคการเมืองได้รับเงินที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้น และพรรคการเมืองที่ได้รับเงินบริจacksonนั้นต้องรู้ว่าเงินบริจacksonนั้นเป็นเงินที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย รวมถึงการกำหนดไว้ให้มีความชัดเจนว่า สรุปแล้วพรรคการเมืองถือเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน หรือเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน เพราะในคำวินิจฉัยส่วนตนของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ยังคงมีความเห็นแตกต่างกันว่าพรรคการเมืองเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายใด ดังนั้นเพื่อตัดปัญหาในการตีความและการเข้าใจ ควรกำหนดไว้ให้เฉพาะว่าพรรคการเมืองเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายใด เพราะในเรื่องความเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายใดนั้น ส่งผลต่อหลักกฎหมายที่จะนำมาใช้ในการพิจารณาคำสั่งของศาลที่ว่า หากเป็นตามหลักกฎหมายเอกชน หากไม่มีกฎหมายบัญญัติห้าม เอกชนก็สามารถดำเนินการได้ แต่หากเป็นหลักของกฎหมายมหาชน การจะกระทำการใดต้องมีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ถึงจะกระทำได้ การบัญญัติกฎหมายควรแก้ไขให้มีความชัดเจน การเขียนข้อมูลให้มีความง่าย สามารถนำไปปฏิบัติได้สะดวก โดยไม่ต้องใช้การเล่นคำของภาษามากนัก เพราะหากบัญญัติกฎหมายด้วยถ้อยคำที่ยาก หรือ มีความคลุมเครือ ย่อมส่งผลให้เกิดข้อสงสัยในเรื่องเจตนารมณ์หรือวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของกฎหมาย ทำให้พรรคการเมืองไม่กล้าดำเนินกิจกรรมในอันที่จะสนองความต้องการของประชาชนอย่างเต็มที่ ดังนั้น เห็นว่าควรบัญญัติกฎหมายให้มีความแน่นอนชัดเจน เพื่อปิดช่องว่างทางกฎหมายไม่ต้องมาตีความหากบทบัญญัติของกฎหมาย โดยให้ส่วนงานที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่ให้การตอบข้อซักถามของพรรคการเมือง หากเกิดกรณีความไม่เข้าใจในข้อความกฎหมายหรือแนวทางการปฏิบัติของพรรคการเมืองต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- สุรเดช ชมเกร็ดแก้ว “ปัญหาการยุบพรรคการเมืองที่กระทบต่อเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมือง”
วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.
- เข้มทอง ต้นสกุลรุ่งเรือง, ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง
พ.ศ.2560, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, 2565.
- พัฒนา เรือนใจดี, กฎหมายว่าด้วยระบบพรรคการเมือง (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, 2564.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์, การยุบพรรคการเมืองในประเทศไทย : หนังสือที่ระลึก 68 ปี รองศาสตราจารย์นฤนิติ
เศรษฐบุตร, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2552.